

Perus- ja ihmisoikeusindikaattorit

Anna Saarela ja Nanni Olsson

Indikaattoreiden tausta

Kansainvälinen kokemus:

Keskustelua ja erilaisia malleja 1990-luvulta alkaen.

Esimerkkejä kansainväliseltä (YK), alueelliselta (EU ja EN) ja kansalliselta tasolta (esim. Iso-Britannia).

Perustuslakivaliokunnan kannanotto:

Tarvitaan määrällisiä ja laadullisia **perus- ja ihmisoikeus-indikaattoreita**, joilla pystytään seuraamaan toiminnan vaikuttavuutta ja arvioimaan oikeuksien yhdenvertaista toteutumista muun muassa alueellisesti ja eri väestöryhmien osalta. (PeVL 52/2014 vp).

VN TEAS-tutkimushanke:

Tampereen yliopiston tutkijaryhmän selvitys, jossa hahmoteltiin Suomeen soveltuvaa oikeusperusteista ihmisoikeus-indikaattorikehikkoa (2016).

Aiemmat PIO-toimintaohjelmat:

Mittarit ja hankkeiden toteutuma-indikaattorit esillä myös aiemmissa toimintaohjelmissa ja niiden riippumattomissa arvioinneissa.

Indikaattoreiden valmistelu

Indikaattoreiden valmisteluprosessi

Valmistelun tukena asiantuntijatyöryhmä:
oikeusministeriö, ulkoministeriö, Ihmisoikeuskeskus, THL ja yhdenvertaisuusvaltuutettu

Valmistelua ohjasi valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkosto, jossa edustettuina kaikki ministeriöt.

Avoin ja vuorovaikutteinen valmisteluprosessi

- Kirjallinen kuulemiskierros 5/2020 ja kuulemistilaisuudet verkossa 11/2020 (järjestökenttä, viranomaiset, tutkijat ja tutkimuslaitokset).
- Työpajat laillisuusvalvojille ja erityisvaltuutetuille sekä perus- ja ihmisoikeustutkijoille 12/2020.
- Yhteenvedot kuulemistilaisuuksista on julkaistu toimintaohjelman [hankesivuilla](#).

Yhteistyössä sidosryhmien kanssa: tietolähteiden selvittely, tietoaukkojen kartoittaminen ja indikaattoreiden muotoilu.

Indikaattoreiden valintaperusteet

Toteuttamiskelpoisuus
- riittävät tietolähteet
- tiivis kehikko

Kansainvälisten
sopimusvalvontaelinten
suositukset

Laillisuusvalvojen
havainnot

Perustuslakivaliokunnan
kannanotot

Kuulemisissa ja
asiantuntijatyöryhmän
keskusteluissa esiin
nostetut kysymykset

Indikaattorikehikko

Elämänalueet ja teemat

Henkilökohtainen vapaus ja koskemattomuus ja oikeus elämään

1. Väkivalta
2. Itsemääräämisoikeus ympärivuorokautisissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa
3. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien itsemääräämisoikeus
4. Säilöönotto
5. Ihmiskauppa
6. Viharikollisuus

Oikeusturva ja hyvä hallinto

7. Oikeusturvan saatavuus
8. Yhdenvertaisuus
9. Tietoisuus oikeuksista
10. Sähköisten palveluiden saavutettavuus
11. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi säädösvalmistelussa

Yksityis- ja perhe-elämä

12. Yksityisyyden suoja
13. Lastensuojelu
14. Perheenyhdistäminen

Sanan-, mielipiteen-, uskonnon- ja vakaumuksenvapaus

15. Median toimintavapaus ja sananvapauden edistäminen
16. Henkilöön hänen tehtävänsä perusteella kohdistuva sananvapauden rajoitus

Kieli ja kulttuuri

17. Kansalliskielet
18. Saamen kielet
19. Viittomakielet
20. Romanikieli

Osallisuus ja vaikuttaminen

21. Osallistuminen poliittiseen päätöksentekoon ja järjestötoimintaan
22. Osallisuus
23. Saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutuminen

Toimeentulo ja ihmisarvoinen työ

24. Köyhyys
25. Pääsy työhön

Sivistys ja koulutus

26. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus
27. Koulutuksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Terveys, hyvinvointi ja ympäristö

28. Pääsy sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä riittävään hoitoon
29. Oikeus asuntoon
30. Ympäristö ja ilmasto

Esimerkki: Väkivaltaa koskevan teeman indikaattorit

Indikaattori	Mahdolliset tietolähteet
a. Koettu väkivalta koko väestön tasolla eriteltyinä	THL/FinSote-tutkimus THL/FinMonik-tutkimus OM & Ihmisoikeuskeskus/Perusoikeusbarometri FRA/Fundamental Rights Survey
b. Parisuhdeväkivalta	
i) Koettu fyysinen ja seksuaalinen parisuhdeväkivalta sukupuolen mukaan	Krimo/Kansallinen rikosuhritutkimus
ii) Parisuhdeväkivallan uhrina kuolleet sukupuolittain	Krimo/Henkirikollisuusseuranta
iii) Turvakotipaikkojen lukumäärä	THL
iv) Väkivallan uhreille suunnattujen puhelinpalveluiden puhelumäärät	Nollalinja Rikosuhripäivystys Naistenlinja
v) SERI-tukikeskusten asiakasmäärät	SERI-tukikeskukset
c. Lapsiin kohdistuva väkivalta	
i) Lapsiin kohdistunut vakava väkivalta	Tilastokeskus/Kuolemansyyt-tilasto THL/Erikoissairaanhoidon hoitoilmoitusrekisteri
ii) Lasten rikosuhrikokemukset	Krimo/Nuorisoriikollisuuskysely THL/Kouluterveyskysely
iii) Esitutkintaviranomaisille ilmoitetut tapaukset verkkoon liittyvästä lapsiin kohdistuvasta seksuaalirikollisuudesta tai siihen liittyvästä kuvamateriaalista	Keskusrikospoliisi

Indikaattoriseuranta

Indikaattoriseuranta

- Ensimmäinen seurantakierros vuosina 2022–2023.
- Jatkossa alustavasti neljän vuoden välein.
- Indikaattoritietoa julkaistaan verkkosivulla myös kierrosten välillä.
- Mahdollisuus teettää erillisiä tilannekuvaselvityksiä tietopohjan vahvistamiseksi.

Toiveita ja käyttötarkoituksia indikaattoritiedolle

- Indikaattorikehikön toimeenpanoa varten perustetaan julkinen, saavutettava verkkosivusto, joka sisältää:
  - indikaattorit ja niistä kerätyn päivitettävän seurantatiedon
  - tietoa indikaattoreiden taustoista ja tietolähteistä
  - linkkejä indikaattoreihin liittyvään muuhun toimintaohjelma- ja strategiatyöhön

Osallistu ja vaikuta:

Kysely, jossa voi äänestää eri vaihtoehdoista

Muita toiveita verkkosivulle voi esittää chatissa tai sähköpostitse

OIKEUSMINISTERIÖ

www.oikeusministerio.fi

Facebook: facebook.com/oikeusministerio
Twitter: [@oikeusmin](https://twitter.com/oikeusmin)

Käyntiosoite: Eteläesplanadi 10, Helsinki
Postiosoite: PL 25, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde: 029 516 001

Anna Saarela
neuvotteleva virkamies
Julkisoikeusyksikkö
Puhelin: 0295 150 106
anna.saarela@gov.fi

Nanni Olsson
erityisasiantuntija
Julkisoikeusyksikkö
Puhelin: 0295 150 050
nanni.olsson@gov.fi